

Kimyasalların Yeni Sınıflandırma Yönetmeliği (SEA) ve Seveso ^[1] Uygulamalarına Olan Etkileri

Mustafa Bağan

Türkiye Kimya Sanayicileri Derneği

mustafa.bagan@tksd.org.tr

Özet

Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmelik (SEA)" adı altında yayımlanan Yönetmelik'te bulunan yeni sınıflandırma kriterleri bazı kimyasalları "tehlikeli olmayan" pozisyonundan "zararlı" pozisyonuna getirebilir. Bundan dolayı da bazı diğer kuralların uygulanması kapsamına girecektir. Örneğin Seveso Yönetmeliğinin Ek-1'inde bulunan kimyasalların sınıfları işletmelerin kapsam dışı, alt seviye veya üst seviye pozisyonlarını belirlemektedir. SEA tarafından bu listelerdeki sınıflandırmanın değişmesi halinde işletmelerin pozisyonları da değişecektir. Bunlardan Nitrik asidin 2013 yılında yapılan sınıflandırma değişikliği bazı işletmelerin doğrudan üst seviye sınıfına girmesine bazı işletmelerin de alt seviyeden üst seviyeye çıkmasına neden olacaktır. Makalede yeni sınıflandırma Yönetmeliği ve Seveso uygulamalarına getirdiği değişiklik irdelenecektir.

Anahtar kelimeler: sınıflandırma, SEA, Seveso

Abstract

The new criteria of classification brought by The By-Law concerning the classification, Labelling and packaging of substances and the mixture (CLP) may be change position of chemicals from "non-dangerous" to "hazardous" chemicals. Because of this change, these chemicals will be enter in the scope of the some other rules. For instance in the Seveso Directive, Annex 1 determines if an enterprise out of the scope, Lower Tier or Upper tier. If CLP change these lists, the position of the enterprise vis-a-vis Seveso will change also. The classification of nitric acide is changed in 2013. Because of this many enterprises will enter in the scope of Seveso and some of them will be directly in Top Tier position. Some enterprise which were in the Lower Tier will be in the Upper Tier position. In this paper the classification criteria of new By-law and it's influence in the implementations of Seveso Directive will be discussed.

Keywords: classification, CLP, Seveso

1. Giriş

1991 Yılında Rio'da yapılan ve "Sürdürülebilir Kalkınma" temalı zirveden bir çok önemli çıktılar oldu. Bunlardan birisi de Gündem 21'in altında yer alan "The Globally Harmonized System of Classification and Labelling of Chemicals (GHS)"dir. Kimyasalların yönetiminde, risk iletişiminde

kullanılan sınıflandırma ve etiketlemenin tüm dünyada aynı kriterlere göre sınıflandırılması ve buna göre etiketlenmesini amaçlayan bu yaklaşım için çalışmalar yapılmış ve 2005 yılında ilk metin yayımlanmıştır. Daha sonra 2012'de Johannesburg'da aynı tema altında yapılan zirveden tüm ülkelerin 2008 yılından itibaren GHS uygulamasına geçilmesi için desteklenmesi kararı çıkmıştır. Avrupa Birliği (AB) Aralık 2008'de kısaca CLP (Classification, labelling, Packaging) diye anılan GHS'ye uyum sağlayan Tüzüğünü yayımlamıştır. AB, "Building Block-temel ilkeler" yaklaşımıyla GHS'ten farklı, kendine ait bazı kuralları da yeni Tüzüğüne taşımıştır. Örneğin GHS'te Akut Oral Toksikite sınıflandırmasında üst seviyeyi 5000 mg/kg'a kadar devam ettirmişse de AB 2000 mg/kg'da kalarak sınıflandırma kategorisini 4'te sabitlemiş ve GHS gibi 5 kategoride değerlendirmemiştir. Madde ve karışımların sınıflandırılması ve etiketlenmesi için geçtiğimiz Haziran ayına kadar da geçiş dönemi öngörmüştür. Türkiye, AB'ye uyum çalışmaları çerçevesinde CLP [2] Tüzüğünü uyumlaştırarak maddeler için Geçtiğimiz Haziran ve karışımlar için de Haziran 2016'ya kadar geçiş dönemi tanımıştır. "Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmelik (SEA)" adı altında yayımlanan Yönetmelik AB ile birebir uyumludur. Sadece, CLP AB'nin diğer bir uygulaması olan REACH'e [3] atıflar yaptığından ve Türkiye'de henüz REACH uygulaması olmadığı için Ek-8 ve Ek-9 Yönetmeliğe ilave edilmiştir.

2. Yeni yönetmelik (SEA) [4]

2.1 Sınıflandırma

SEA Yönetmeliğinde eski Yönetmeliğe nazaran köklü değişiklikler olmuştur. Örneğin eski Yönetmelikte "Tehlikeli" olarak anılan kimyasallar yeni Yönetmelikte "Zararlı" olarak tanımlanmakta, "müstahzar" olarak tanımlanan ürünler artık "karışım" olarak anılmaktadır. Uygulamanın kalbi Ek-1'dir. Tüm sınıflandırma ve etiketleme kriterleri bu ekte verilmektedir. Aşağıdaki tablo 1'de eklerde yapılan değişiklikleri bulabiliriz.

AB'nin eski Direktifinden bazı kuralları yeni Tüzüğüne taşıdığını belirtmiştik. Bunların başında bazı zararlılık ifadeleri gelmektedir. GHS'de olmayan zararlılık ifadeleri "EU..." ile başlamaktadır. Diğer önemli bir değişiklik zararlılık sınıflarındadır. Özellikle daha önce patlayıcılık, oksitleyicilik ve alevlenirlik olan fiziksel zararların sayısı 3'ten 16'ya yükselmiştir. Eski yönetmelikte sadece sağlık tehlikesi olan aşındırıcılık yeni yönetmelikte metaller için aşındırıcılık da zararlılık sınıfına alınmıştır. Sağlık sınıflandırmasında Akut Toksikite 4 kategori altında değerlendirilmektedir. Daha önce tehlikenin şiddetini belirtmek için kullanılan "çok toksik", "çok kolay alevlenir gibi zararlılık farklılıkları artık "kategori" altında verilmektedir. Her zararlılık sınıfında en az bir kategori bulunmaktadır.

Sınıflandırma Ek-6'da verilen zararlı madde listesine göre yapılmaktadır.

Eğer bu listede yer alan bir maddenin sınıflandırması konusunda mutabık değilseniz nedenleri ve delilleri ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na başvuruda bulunarak sınıflandırmayı değiştirme imkanınız vardır.

Karışımların sınıflandırılmasındaki mantık aynı kalmıştır. Yani zararlı maddenin karışımındaki konsantrasyonu ile zararlılığa ait eşik değer mukayesesi sonucu sınıflandırma yapılmaktadır. Yeni Yönetmelikte sağlık ve çevre zararlılıklarını belirlemek için aşağıda verilen konsantrasyon sınır değerleri bulunmaktadır.

- Özel konsantrasyon sınır değerleri
- Genel konsantrasyon sınır değeri
- M-Katsayısı

Tablo 1. Eski ve yeni Yönetmeliğin mukayesesi

YENİ YÖNETMELİK	ESKİ YÖNETMELİK
Ek-1	Ek-1
ZARARLI MADDE VE KARIŞIMLARIN SINIFLANDIRILMASI VE ETİKETLENMESİNE İLİŞKİN GEREKLİLİKLER	TEHLİKELİ MADDELERİN VE MÜSTAHZARLARIN SINIFLANDIRILMASI VE ETİKETLENMESİ İÇİN KRİTERLER
Ek-2	Ek-10
BELİRLİ MADDELERİN VE KARIŞIMLARIN ETİKETLENMESİ VE AMBALAJLANMASINA İLİŞKİN ÖZEL KURALLAR	BELİRLİ MÜSTAHZARLARIN ETİKETLENMESİNE DAİR ÖZEL HÜKÜMLER
Ek-3	Ek-5
ZARARLILIK İFADELERİ LİSTESİ, İLAVE ZARARLILIK İFADELERİ VE İLAVE ETİKET UNSURLARI (H)	TEHLİKELİ MADDE VE MÜSTAHZARLARA İLİŞKİN ÖZEL RİSK İBARELERİ (R)
"EUH..."	Yok
Ek-4	Ek-6
ÖNLEM İFADELERİNİN LİSTESİ (P)	TEHLİKELİ MADDE VE MÜSTAHZARLARA İLİŞKİN GÜVENLİK İBARELERİ (S)
Ek-5	Ek-4
ZARARLILIK İŞARETLERİ	TEHLİKELİ MADDE VE MÜSTAHZARLARIN ETİKETLENMESİNDE KULLANILACAK TEHLİKE SEMBOL VE İŞARETLERİ
Ek-6	Ek-2
BAZI TEHLİKELİ MADDELER İÇİN UYUMLAŞTIRILMIŞ SINIFLANDIRMA VE ETİKETLEME	TEHLİKELİ MADDELER LİSTESİ
Ek-7	Yok
TMMY'ye göre SINIFLANDIRMANIN BU YÖNETMELİĞE UYARLANMASINA İLİŞKİN ÇEVİRİM TABLOSU	

- Genel eşik değerleri

2.1.1 Genel eşik değerleri:

Yönetmeliğin Tablo 1.1'inde verilmektedir. Bu eşik değerler karışımın sınıflandırılmasını tetikleyen değerlerdir.

2.1.2 Özel konsantrasyon sınır değerleri (Ö.K.S.D.):

Yönetmeliğin Ek-6, Tablo 3.1'inde listelenen zararlı maddeler için belirlenmiş sınır değerlerdir. Özel konsantrasyon sınır değerleri maddeye ait bir veya birden çok zararlılık sınıfı için verilmektedir. Ayrıca listelenen tüm maddeler için Ö.K.S.D yoktur. Bazıları için verilmektedir.

2.1.3 Genel konsantrasyon sınır değeri (G.K.S.D.):

Yönetmeliğin Ek-1'inde bulunan 3 No'lu bölümde her zararlılık sınıfı için verilmektedir. Ayrıca ozon tabakasına zararlılık için Ek-1'in 5 No'lu bölümünde G.K.S.D. verilmektedir.

2.1.4 M-Katsayısı:

Sucul Akut kategori 1 ve Kronik kategori 1 sınıflandırmasındaki bileşenlerin toksisitesi < 1 mg/l olduğu takdirde düşük konsantrasyonlarda dahi karışımın sınıflandırılmasına neden olabilmektedir. Bu bakımdan sadece toplama metodu ile tam bir sınıflandırma yapılamaz. Bunun için M-faktörleri kullanılmalıdır. M-Faktörleri Ek-1'in 4 No'lu bölümünde tablo 4.1.3'te verilmektedir.

Diğer taraftan karışımın tamamı için yapılmış test sonuçlarına sahip değilsek "bağlantı kurma" prensibini uygulayabilmekteyiz.

Bağlantı kurma ilkelerinin uygulanması aşağıdaki konularda yapılmaktadır:

- a) Seyreltme
- b) Harmanlama
- c) Çok zararlı karışımların konsantrasyonu
- d) Bir toksisite kategorisinde enterpolasyon
- e) Oldukça benzer karışımlar
- f) Bir karışımın içeriğinin değişmesi halinde sınıflandırmanın gözden geçirilmesi
- g) Aerosoller

2.2 Etiketler

Türkiye pazarı için hazırlanan etiketler Türkçe olmak zorundadır. Etiketlerde aşağıdaki bilgilerin bulunması zorunludur.

- Madde 19 (tedarikçi bilgisi)
- Madde 20 (Maddenin veya karışımın kimliği)
- Madde 21 (Zararlılık işaretleri)
- Madde 22 (Uyarı kelimeleri-Tehlike, Dikkat)
- Madde 23 (Zararlılık ifadeleri)
- Madde 24 (Önlem ifadeleri)
- Madde 27 (ilave bilgi)

Etikette yer alacak zararlılık işaretinin boyutu, etiketin boyutunun en az 1/15'i kadar olacaktır. Eğer yer müsait değilse zararlılık işaretinin yüzeyi en az 1cm² olacaktır.

2.3 Ambalaj

Ambalajlar için standard koşullar istenmektedir. Taşımacılıkta kullanılan homologasyona sahip ambalajlar da uygun görülmektedir. Ayrıca bazı zararlılık sınıfları için çocukların açmasına dayanıklı kapak ve görme engelliler için de dokunma ile hissedilecek bir uyarının yer alması gerekmektedir.

3. SEA'nın diğer mevzuata etkileri

SEA Yönetmeliğinin getirmiş olduğu değişiklikler mevzuatta yer alan diğer uygulamaları da etkileyecektir. Örneğin Biyosidal ürünler, Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması (SEVESO) uygulamaları gibi. SEVESO Bu Yönetmelikte işletmelerin kapsam içinde olup olmadığı veya kapsam içinde olupta Alt Seviye veya Üst Seviye olmasını belirleyen Ek-1'de verilen iki tablodaki kimyasal bulundurma miktarlarıdır. tablosunda Özellikle kısaca SEVESO uygulamaları denilen uygulamalarda yeni sınıflandırma kriterleri daha önce kapsam içinde olmayan bazı işletmelerin kapsam içine girmesine veya Alt Seviye denilen seviyede

bulunan bazı işletmelerin de kapsam içine girmesine neden olabilecektir. Bunun sonucunda sadece Büyük Endüstriyel Kazalar için Politika oluşturulması zorunluluğu "Güvenlik Raporuna" dönüşecektir. Önemli değişiklikler aşağıda sunulmaktadır :

3.1- Akut toksisite

Önceki sınıflandırmalarda akut toksisite Çok Toksik (T+), Toksik (T) ve Zararlı (Xn) olarak derecelendirilmekteydi ve "Zararlı" sınıfı SEVESO'nun kapsamı dışında kalmaktaydı. Yeni sınıflandırmada akut toksisite 4 kategori altında değerlendirilmekte ve yeni SEVESO'ya göre Akut Kategori 1(tüm maruz kalma yolları), Akut kategori 2 (tüm maruz kalma yolları), Akut kategori 3 (solunum yoluyla maruz kalma) kapsam içindedir. Oral ve dermal yolları ile Akut toksik kategori 3 olanlar kapsam dışında kalmıştır. Daha önce solunum yoluyla zararlı (Xn) olarak sınıflandırılmış olan kimyasallar bu yönetmelikle kapsam içine girmektedirler.

3.2 - Fiziksel zararlar

Fiziksel zararların sayısı arttığı için bu zararlılıklar da Seveso Yönetmeliğinin Ek-1'deki listeye girdi.

Alevlenir sıvılarda parlama noktasının üst sınırı 55 °C'den 60°C'ye yükseldi. Diğer taraftan parlama noktası ≤ 60°C olan ancak kaynama noktasının üzerinde depolanan sıvılar da kapsam içine girdi.

3.3 EUH014 ve EUH029

Yazının yukarıdaki satırlarında AB'nin CLP sınıflandırmasına eski Direktiften de aktarmalar yaptığını belirtmiştik. İşte EU014 ve EU029 bunlara örnektir. Bu özelliklere sahip olan madde veya karışımlar da kapsam içine girmiştir.

3.4 Maddeler

Maddelerin ismen belirlendiği Ek-1'deki listeye 13 yeni madde eklenmiştir.

3.5 Halkın bilgilendirilmesi

"Aarhus Convention on Access to Information- Aarhus Bilgiye ulaşım Konvansiyonu" uygulamaya konulmuş ve SEVESO kapsamında olan işletmelerdeki madde envanteri, Güvenlik raporu, istenmesi halinde halkın bilgine sunulacak

4. Sonuç

Ülkemizde henüz SEA sınıflandırmasına uygun Seveso kapsamında bir Yönetmelik yayımlanmamıştır. Ayrıca Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na yapılması gereken bildirim için de yeni bir web tabanı oluşturulmamıştır. Ancak şimdiden kuruluşların Seveso III Direktifine göre durumlarını tespit etmelerinde yarar vardır. Çünkü Üst Seviye'deki kuruluşların hazırlamak zorunda oldukları "Güvenlik raporu" süresi gittikçe azalmaktadır. Seveso III'e uyumlu yeni Yönetmelik yayınlandığında sürprizlerle karşılaşabilirler.

Kaynakça

- [1] Seveso : Directive 2012/18/EU of the European Parliament and of the Council Of 4 July 2012
- [2] CLP : REGULATION (EC) No 1272/2008 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 16 December 2008 on classification, labelling and packaging of substances and mixtures, amending and repealing Directives 67/548/EEC and 1999/45/EC, and amending Regulation (EC) No 1907/2006
- [2] REACH : REGULATION (EC) No 1907/2006 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 18 December 2006 concerning the Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals (REACH), establishing a European Chemicals Agency, amending Directive 1999/45/EC and repealing Council Regulation (EEC) No 793/93 and Commission Regulation (EC) No 1488/94

as well as Council Directive 76/769/EEC
and Commission Directives 91/155/EEC,
93/67/EEC, 93/105/EC and 2000/21/EC

[4] Çevre ve Şehircilik Bakanlığı,
MADDELERİN VE KARIŞIMLARIN
SINIFLANDIRILMASI,
ETİKETLENMESİ VE
AMBALAJLANMASI HAKKINDA
YÖNETMELİK, R.G. Tarih : 11.12.2013
Sayı : 28848 (Mükerrer)